

גיליון מס' 100

אל המבקש

עלון חודשי להפצת תורת המוסר בדרכו של מרן הסבא מנובהרדוק צוק"ל

סיון תשפ"ב

שנה ה' גיליון מס' 100

בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו

"ושאלו חז"ל על כך (חגיגה ט:): "אמר ליה בר הי הי להלל: מאי דכתיב: 'ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו': היינו צדיק - היינו עובד אלוקים; היינו רשע - היינו אשר לא עבדו? אמר ליה: עבדו ולא עבדו - תרוייהו צדיקי גמורי ניהו. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים - לשונה פרקו מאה ואחד. אמר ליה: ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו? אמר ליה: אין!"

"והיינו, כי גם מי ששנה פרקו מאה פעמים ופורש מלשנות עוד פעם אחת - מסתמא שהוא מפני שיש לו דבר המעכבו ללכת מעלה מעלה; ואותו המעכב יורידהו מטה מטה - ויפסיד גם את המאה שכבר עשה! ולכן קוראין אותו חז"ל 'לא עבדו' - מפני שאינו מסיר ואינו שובר את המעכב הזה!

"וצריך האדם להכיר גם את ה'לא עבדו' הזה, ולרדוף אחר הציוור האמור - שלא להניח אף חלק אחד ליצר במעשיו. ולזה אמרו שהחילוק ביניהם נקרא: 'ושבתם וראיתם בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו' - כי אם מחסר הוא אפילו חלק אחד, 'עובד הבורא' אינו נקרא!" עכ"ל.

והוסיף וביאר הוא ז"ל זאת עוד במקום אחר, וז"ל ('מדרגת האדם - בתיקון המידות'): "אמרו חז"ל (חגיגה ט:): "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה פעמים ואחד". ואף ששניהם שנו המאה פעמים - אבל בהאחד התפרדו. ולכאורה קשה: אם שנה את המאה פעמים ורק לא שנה גם את האחד - מדוע קוראים לו רשע?

"ואלא שזה הוא טבע הדבר: כיון ששייר את האחד - מסתמא יש בו דבר המעכבהו לקיים גם את האחד; והמפריע הזה אשר פעל עליו בל ילך מעלה - הוא בעצמו יפעל עליו לילך מטה מטה!" עכ"ל.

ומצאנו ביאור מאמר חז"ל זה אף בדברי המשגיח דמיר זצ"ל - באופן נוקב ומעורר, וז"ל ('דעת חכמה ומוסר' ח"א, מאמר מג): "וזהו באמת מה שאמרו חז"ל (חגיגה ט:), על הפסוק (מלאכי ג, יח): 'ושבתם וראיתם וגו' בין עובד אל' לאשר לא עבדו" - אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת. הרי שפעם אחת משנה את כל המצב - שאם יחסר לו רק פעם אחת עדיין אינו 'עבד'; דאינו פנוי עדיין כולו לרשות רבו. כי להיות 'עבד' צריך שיהי' כולו ברשות רבו - וזהו שונה פרקו מאה פעמים ואחד. והיינו שמסיים שם בגמ' צא ולמד וכו' - שפעם אחת משנה המצב כולו לגמרי!". (ועיין ע"כ עוד בספרו 'דעת תורה' דברים ב', עמ' סו - שביאר עניין זה באופן מבהיל על הרעיון).

בעומדנו עתה, בס"ד, אחרי כברת דרך ארוכה - תפילותינו ותקוותינו לפני אדון כל, שנוכח גם אנו, ונלך בהשקפתם הגבוהה של בעלי המוסר, ונצלח תמיד את אותו 'אחד' - שלא יהיה הוא המעכב אותנו מלעלות מעלה מעלה.

גיליון המאה מציין שכבר עברנו כברת דרך ארוכה.

אומנם עלון חודשי; אך התוכן הוא עמוק ומיועד לסוג מסוים של אנשים:

'עובדים' - - -

'מבקשים' - - -

'נובהרדוק' קראה לריענון והתעוררות כללית; אולי יותר נכון לומר שגרמה היא לזעזוע בלבבות אנשי אותו הדור. 'תנועת המוסר' הכללית גרמה להתעוררות רבתי בכל שכבות העם. שומעי לקחה עשו את המוטל עליהם; מתנגדי אותה תנועה מוכרחים היו להיות טובים גם מבלי אותה השיטה.

נמצא, שאלו ואלו התעוררו והתעלו בזכות קריאתו השמימית של הגר"י סלנטר זי"ע לכל בני דורו.

'נובהרדוק' באה וקראה לשינוי ולמהפכה עצומה. קראה היא לאותם נשמות שהרגישו את החוסר העמוק בנפשם; לאותם שהרגישו שנפשם שואפת לשינוי מוחלט - לא שינוי חיצוני או פנימי על אותם יסודות שכבר היו מכבד.

יסודות חדשים ונאמנים על אותם אלו שנחרבו עד היסוד מכבר - לזה איזוהי נפשם.

ולכן 'נובהרדוק' קראה לאותם בני עליה 'עובדים' ו'מבקשים' כי אכן זהו התואר הכי נרצה והכי הטוב לתת לאותם בני עליה מיוחדים.

כן, זהו בדיוק כוונתנו בעלון זה - לתת לאותם בני עליה מעט שבמעט מהרוממות ה'נובהרדוקאית; ובתקווה ש'החלק יעיד על הכל'.

ואם כבר בשיטה ה'נובהרדוקאית' עסקינן - מוטל עלינו עתה בעומדנו בעלון המאה לעצור לרגע ולחשוב: מה עלינו לחוש בעת הזאת: תחושת סיפוק? ! הרגשת הצלחה? !

ואלא, שב'נובהרדוק' של מעלה מעולם לא טפחו לעצמם על השכם; מעולם לא הרגישו 'סיפוק'. הרגשות מעין אלה, נובעות הם ללא ספק מאותו יצר המאיים להרוס את כל מצבו של האדם בעולם הזה ובעולם הבא - טענו שם בהחלטיות.

מאה גיליונות? נו... זהו שעת מבחן! המאה הללו אמורים הם להוות מבחן: האם יש כאן עבודת ה'; או חלילה את ההיפוך הגמור, רח"ל.

וכפי שמצאנו עניין זה מפורש בדברי מרן אדמו"ר הסבא צוק"ל, וז"ל ('מדרגת האדם - בדרכי התשובה'): "וזהו שאמר הכתוב (מלאכי ג, יח): 'ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו':

שיראה שרמלבד השגותיו במהות ה'צדיק' בקצה האחרון, ואת השגתו במהות ה'רשע' בקצה האחרון - עוד ישיג כל המדרגות אשר בין הצדיק ובין הרשע. (עיין ע"כ עוד במאמר 'תיקון המידות' פ"ה. ובמאמר 'נקודת האמת': פ"א; פ"ח).

ניתן לקבל עלון זה במייל: elhamevakesh@gmail.com

הגישה למייל מתבצעת ממקום שמאושר ע"י ועדת הרבנים לענייני תקשורת

ייחוסו של היהודי – כפיית יצרו!

הגה"צ רבי ישראל דוד ניוונור זצ"ל

לאושוויץ - ואני נשארתי ברחמי שמיים ממשפחה שלימה: אמא, ששת אחים, דודים דודות בני דודים ובני דודות סבים וסבתות כל המשפחה - כולם הועלו על המוקד!

ממילא יש הרבה מה לדבר על 'תוהו ובוהו'... וראינו אז בחוש, שברגע אחד הכל אבד! אי אפשר לתאר איזה עשירות היה במשפחה שלנו. אבי זצ"ל היו לו כמה חנויות, וברגע אחד הוא נהיה ערום מכל כביום היוולדו! הם לקחו מאתנו את הכל. בחסדי שמים שנשארו בחיים, זה ממש למעלה מדרך הטבע! אני עמדתי כמה פעמים להישרף ולמות ביריות, זה היה ממש על ידי... ורק ברגע האחרון הקב"ה עזר לי - והוא יתברך הציל אותי! אבל מה שכתוב כאן 'תוהו ובוהו' זה רואים ממש אפילו היום. היות שהיום כל העולם מתחרים בנייהם: מי יכול להחריב יותר מהר את העולם? למי יש את הפצצות והטילים שאיתם אפשר הכי מהר להשמיד את כל העולם כולו?! וזהו בבחינת: 'חכמה בגויים תאמין' - שחוץ מזה במה הם עוד יכולים להתפאר?

כי יראת חטא קודמת לחכמה במעלה ובזמן!

והתוספות שם בד"ה 'יום השישי' מקשה, שבגמ' שבת (פו.) נחלקו ר"י וחכמים מתי ניתנה התורה, חכמים אומרים בשישי בסיון, ור"י אומר בז' בסיון. ואם כן, לפי מה שר"י אומר שבז' סיון ניתנה תורה - מהו יום השישי בסיון? ומתוך התוס' ב' תירוצים, עי"ש. וכתב המהרש"א שהתירוצים של תוספות דחוקים. ובתוך דבריו שם שואל המהרש"א, שהרי לכו"ע התורה ניתנה ביום נ"א מהספירה; ואם כן למה קבע ה' יתברך את חג השבועות לדורות ביום חמישים מן הספירה? ומתוך המהרש"א ע"כ דבר מבהיל, וז"ל: "שהכוונה בזה לפי שלא היו ישראל אז ראויים לחכמת התורה עד שיטירו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצריים שיצאו משם כמ"ש (אבות ג' ט') כל שיראת חטא קודמת לחכמתו וכו' וע"כ הייתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמישים שהם מספרים קדושים כענין שבת שמיטים ויובלות ולפי שביום נ' נגמרה הטהרה שזכינו אח"כ ביום נ"א לקבל התורה, קבע השי"ת אותו יום חמישים לחג שבועות כי יראת חטא קודמת לחכמה במעלה ובזמן" עכ"ל.

המהרש"א אומר דבר נורא: שמדוע בז' סיון נקבע חג השבועות? היות שבאותו היום השיגו את ה'יראת חטא' - שזה קודם לחכמה במעלה ובזמן. ומה שאנו עושים חג שבועות - זה לא עבור קבלת התורה, אלא עבור יראת חטא...! וזה פלא, שאם נשאל את אנשי העולם: על מה חוגגים כלל ישראל את חג השבועות? מיד יאמרו: 'קבלת התורה!' אבל המהרש"א לא אומר כך... דברי המהרש"א הללו טומנים בחובם המון חידושים, ואכמ"ל.

לא רצה ה' להגביל יום ידוע

ה'כלי יקר' בפר' אמור (כג, טז) אומר דבר נפלא על הפסוק: "והקרבתם מנחה חדשה לה' וז"ל: "סימן ליום מתן תורה כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, שעל מתן התורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת ארז"ל (עירובין נד.) שהתורה נמשלה לדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, ע"כ דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני וא"כ כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה ע"כ אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, וע"כ ארז"ל (ספרי ואתחנן ו.) שיהיו ד"ת חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, וע"כ אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום" עכ"ל.

ובדבריו מסביר הכל"י מדוע לא מוזכר בתורה בפירוש שחג השבועות זהו יום מתן תורה וכן על ר"ה שזהו יום הדין - שהקב"ה לא רצה להגביל יום ידוע למתן תורה וליום הדין. היות שצריך האדם להרגיש בכל יום שזהו 'מתן תורה' - ובכל יום זהו 'יום הדין'! שבתורה יש טעם חדש בכל פעם, וביום הדין שלא יחשוב כל השנה אלך בשירות ליבי ולפני ר"ה אעשה תשובה. וכמו שיש מ"ד בגמ' (ר"ה טז.) אדם נידון בכל יום וז"ל כל רגע שנא' לרגעים תבחננו וכו'.

בעומדנו עתה ימים ספורים קודם חג השבועות - יום מתן תורה; ובהם ישנם אף את ימי ההכנה לקבלת התורה - 'שלושת ימי הגבלה', הננו להציג בזה שיחה נפלאה, שבה תתבאר אופן ההכנה לקבלת התורה ומהות היום הקדוש הזה על פי משנתם של רבותינו בעלי המוסר נ"ע.

* * *

קודם חג השבועות, אמורים אנו להתבונן בכמה מדברי חז"ל על קבלת התורה - ועל ידי כך נוכל להבין את אחת מיסודותיה החשובים ביותר של קבלת התורה.

אמרו חז"ל בילקוט שמעוני (במדבר פ"א, רמז תרפ"ד): "בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות? סתם פיהן הקב"ה אמר להם: הביאו לי ספר יוחסין שלכם, שנאמר: 'הבו לך משפחות עמים', כשם שבני מביאים 'ויתילדו על משפחותם' עכ"ל. לכאורה, כל דברי המדרש הזה הם בבחינת: 'מדרש פליאה' - גם מה שאמרו אומות העולם וגם מה שהשיב להם הקב"ה!

כמו כן רואים אנו את דברי הגמרא במסכת ע"ז (ב: וז"ל: "ויאמר ה' וכו' הופיע מהר פארן (דברים לג), ומאי בעי בפארן? אמר ר"י מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה - עד שבא אצל ישראל וקבלוה", עכ"ל. זאת אומרת, שהקב"ה חזר אחרי כל אומות העולם והציע להם לקבל את התורה, וסירבו הם; עד שהגיע לבני ישראל ומיד אמרו 'נעשה ונשמע'. ואם הלך הקב"ה אליהם לבקש מהם שיקבלו את התורה, והם אלו שלא רצו - אם כן מה מקום לקנאה? כדברי הילקוט שמעוני הנ"ל.

ולכאורה, הקושי הוא עוד יותר על דברי התירוץ של הקב"ה אליהם: "הביאו ספר יוחסין שלכם" וכי יש כאן 'גזענות'? שרק מי שיש לו 'ייחוס' יכול לקבל את התורה - ובלוי ייחוס אי אפשר לקבל את התורה!?

כמו"כ, כשניגש לפרשת קבלת התורה במה שכתוב שם: "ומשה עלה אל האלוקים, [במאמר המוסגר. זה דבר שצריך להתבונן היטב במה שכתוב ומשה עלה אל האלוקים', לא כתוב ומשה עלה אל ה'ה', אלא לאלוקים... וד"ל] ויקרא אליו ד' מן ההר לאמור כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וכו' והייתם לי סגולה מכל העמים וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני" (שמות יט, א-ו).

אומר רש"י הק' בד"ה 'אלה הדברים', וז"ל: "לא פחות ולא יותר". שהקב"ה אומר למשה רבינו ע"ה לא להוסיף ולא לגרוע מדבריו. מילא לא פחות, מובן, שהרי מה אפשר עוד לפחות מזה? אבל מדוע לא להוסיף? למשל, כשרוצים למצוא סוכן שיסחר בסחורה היטב, מחפשים אדם שיש לו שפה טובה ויוכל להסביר ולשכנע את הבריות, וכמה שידע יותר להאריך ולהסביר, זה יותר טוב. וכאן הקב"ה מציע להם את התורה ואומר למשה: אלה הדברים - לא פחות ולא יותר. ולכאורה, מדוע שלא יאריך יותר וישכנע, כדי שבני ישראל יקבלו בוודאי את התורה! לא! אלא: 'אלה הדברים' - לא פחות ולא יותר!

אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו

אמרו חז"ל בגמ' מס' ע"ז (ג.) [כדאי מאד ללמוד את דברי הגמ' התוספות והמהרש"א הללו כהכנה לחג השבועות]: "ואמר ר' שמעון בן לקיש - מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום השישי"? כל יום במעשה בראשית לא הוסיפה התורה את האות ה' ליום. ומדוע ביום השישי כתוב 'השישי'? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית - "א"ל הקב"ה אתם הולכים עכשיו לעולם ומלואו ועם כל הבריאה כולה, אבל יש לי תנאי - "א"ל הקב"ה: "אם ישראל מקבלים את תורתו מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו" עכ"ל. כשיבוא יום 'השישי' ו' בסיון - אם יקבלו בני" את התורה מוטב ואם לאו העולם יהיה תוהו ובוהו כמו שהיה לפני הבריאה כמו שכתוב: "והארץ הייתה תוהו ובוהו". וז"ל שכל הבריאה כולה נבראה רק כדי שבנ"י יקבלו את התורה באותו תאריך - ו' בסיון. היות שבלי תורה אין עולם ואין שום דבר!

את 'הציור' הזה - שהעולם יכול לחזור לתוהו ובוהו - אפשר להרחיב ולדבר ע"כ באריכות... דרך אגב, היום זהו יום מיוחד אצלי - ד' לחודש סיון... וכשביקשו ממני שאדבר לפניכם מיד הסכמתי, כדי לספר לדור החדש שלא יודעים את מה שעברנו בשואה הנוראה. היום זהו יום היארכיטי של בני משפחתי הקדושים, שכמו היום (תשס"ט) בדיוק לפני 64 שנים הגענו

ייחוסו של היהודי – כפיית יצרו! – המשך

ואתכפיא ס"א דלעילא המגביה עצמה כנשר לקיים מ"ש אם תגביה כנשר וגו' משם אורידך נאם ה' וכמו שהפליג בזה פ' תרומה [דף קכח] בגודל נחת רוח לפניו ית' כד אתכפיא ס"א לתתא דאסתלק יקרא דקב"ה לעילא על כולא יתיר משבח' אחרא ואסתלקות' דא יתיר מכולא וכו'. ולכן אל יפול לב אדם עליו ולא ירע לבבו מאד גם אם יהיה כן כל ימיו במלחמה זו כי אולי לכך נברא וזאת עבודתו לאכפיא לס"א תמיד. וכו' ולא עוד אלא אפי' בדברים המותרים לגמרי כל מה שהאדם זוכה יצרו אפי' שעה קלה ומתכוין לאכפיא לס"א שבחלל השמאלי כגון שחפץ לאכול ומאחר סעודתו עד לאחר שעה או פחות ועוסק בתורה באותה שעה. כדאיתא בגמ' שעה רביעית מאכל כל אדם שעה ששית מאכל ת"ח. והיו מרעיבים עצמם שתי שעות לכוונה זו אף שגם אחר הסעודה היו לומדים כל היום. וכן אם בולם פיו מלדבר דברים שלבו מתאוה מאד לדבר מענייני העולם וכן בהרהורי מחשבתו אפי' במעט מזער דאתכפיא ס"א לתתא אסתלק יקרא דקב"ה וקדושתו לעילא הרבה ומקדושה זו נמשכת קדושה עליונה על האדם למטה לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו ית'. וד"ש רז"ל אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה לבד מה שמקיים מצות עשה של תורה והתקדשתם וכו' כשמקדש עצמו במותר לו ופי' והתקדשתם שתעשו עצמכם קדושים כלומר אף שבאמת אינו קדוש ומובדל מס"א כי היא בתקפה ובגבורתה כתולדתה בחלל השמאלי רק שכובש יצרו ומקדש עצמו. והייתם קדושים כלומר סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהס"א ע"י שמקדשים אותו הרבה מלמעלה ומסייעים אותו לגרשה מלבו מעט מעט" (לקו"א פכ"ז) עכ"ל.

החכמה בטח תתקיים בנו

ממילא כל התמיהות הנ"ל מתורצות: מהו ספר 'יוחסים'? זוהי השייכות שלנו לאבותינו הקדושים ע"י כפיית הרצון העצמי לרצון ד', שנמצאת באמת בתוך פנימיות היהודי - ורק אם כזה 'ייחוס' אפשר לקבל את התורה! ומאידך, לגוי אין את 'הייחוס' הזה.

וכן מדברי הרש"י על הפסוק "אלה הדברים": "לא פחות ולא יותר" - מדוע שלא יוסיף עוד על דברי הקב"ה? היות שזוהי שעת מבחן על ה'פנימיות' - ואז דברים מועטים מספיקים. אבל לגוי אפילו אם תאריך בדברים הוא לא יסכים לכפות את עצמו. וזאת הייתה הבטחתו של הקב"ה: "אתם ראייתם וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כוהנים וגוי קדוש" - בלי שום הבטחה לדבר גשמי רק הבטחות רוחניות, ובני ישראל מיד הסכימו, היות שזוהי מהותם האמתית. ואז מבטיח להם הקב"ה מיד (שמות יט ה'): "והייתם סגולה מכל העמים" והביא ע"כ רש"י בד"ה 'סגולה': "אוצר חביב" - היות שיהודי זה אוצר חביב אצל הקב"ה, ומדוע? עקב ה'כפייה' והעמידה בניסיון בזה! כפי שהוסבר לעיל. ועל ידי כך שהם אמרו מיד 'נעשה ונשמע' וקיבלו על עצמם את ה'כפייה' - מיד: "והייתם לי סגולה" שפירושו: אוצר חביב!

[במאמר המוסגר: היות ש'האל'ף של הכל זה 'אמונה' - ראוי להביא בזה את דברי הרא"ש ב'אורחות חיים' (כו) מהי 'סגולת ישראל' על כל העמים וכו': "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית ובזה תקיים בלבבך הייחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצריים אף באנכי ה' אלוקיך אינו מאמין ואין זה ייחוד שלם כי זוהי סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה כולה" עכ"ל. וידוע שהמשגיה דפוניבז' ר' יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל אמר שכדאי לו לומר שיחות כל ימי חייו שאולי יצא תלמיד אחד שיאמין ביציאת מצריים באמונה שלימה! היות שהכל תלוי בזה. והפירוש בדברי הרא"ש, שאנוכי ד' אלוקיך - זה השגחה כללית, ואשר הוצאתיך מארץ מצרים - זוהי השגחה פרטית. וזהו הייחוד השלם - כך אומר הרא"ש - וזהו אף יסוד כל התורה כולה! ומוטל עלינו לא רק 'סתם לומר' יסודות אלו, אלא עלינו להגיע ל'הרגשה מוחשית' בדברים אלו - וזהו 'סגולת ישראל' על כל העמים. ע"כ]

אנו עומדים כעת קודם חג' מתן תורה', כל אחד צריך לקבל על עצמו 'גדרים' וקבלות' של 'יראת חטא' - ושזה יהיה בגדר: 'קודמת לחכמה' - כדברי המהרש"א לעיל - ואז החכמה בטח תתקיים בנו. ואם האדם יקבל על עצמו, ויעשה מה שביכולתו לעשות, אז הקב"ה יעזור מרומים, ואז יזכה לקבל את התורה מאהבה ושמחה!

(המוסר והנועם' ח"ב - ד' סיון תשס"ט).

רואים בדבריו שקבלת התורה זה בכל יום. היות שעל פי האמת האדם יכול לרצות כ"כ ללמוד ולקיים את ציווי ה' ית' בתורה, אבל אי אפשר לסמוך על רצונו של האדם בלבד, היות שהיום הוא יכול כ"כ לרצות, ואח"כ אי אפשר לדעת מה יהיה עם 'רצונו'... לכן העצה לכך היא שהאדם יעשה לעצמו 'גדרים' וקבלות - מעין 'כפייה עצמית'.

וזהו כל העניין של שלושת ימי ההגבלה להר סיני כמו שכתוב בפסוק: "הגבל את ההר וקידשתו" וכו' ולאחר מכן ההר לא נשאר בקדושתו כלל. א"כ מה העניין של ג' ימי הגבלה? אלא כדי לדעת שאע"פ שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע', אבל זה לא מספיק רק 'ההתעוררות' הזאת, אלא צריך לחשוב גם על המשך שיהיה לאחר מכן - שח"ו אותה התעוררות לא תיפסק! כמו שאמרו בגמ' (שבת פח:): עה"פ (שיר השירים ד, ט): "לבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך", וכו'. "אמר עולא עלובה כלה מזנה בתוך חופתה" וברש"י שם ד"ה 'מזנה בתוך חופתה' וכו': "כשישראל עמדו בסיני ועשו העגל" עכ"ל. זה נאמר על בני ית' כי לאחר קבלת התורה ואמירת "נעשה ונשמע"! והתביעה עלינו נוקבת היא: האם אפשר לסמוך על האדם? לכן מיד כפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית!

וזהו הסוד של גדרים וקבלות כדי להמשיך הלאה את זמני ההתעוררות: "אם תקבלו" - מתוך 'כפייה' - מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו" - היות שאי אפשר להחזיק מעמד ברוחניות ללא כפייה על עצמו! וזה מדובר אפילו על מי שכבר נקרא 'צדיק' בלשון הכתוב, גם עליו נכתב (משלי כד טז): "כי שבע יפול צדיק וקם" וזוהי ההתפעלות מהצדיק שתמיד הוא בגדר של - 'וקם'! ומאידך, אצל אומות העולם אין את ה'גדרים' והקבלות שהם הם הכפייה העצמית. כמו שאמרו חז"ל בגמ' ע"ז (ג). שהקב"ה נותן לגויים את מצוות סוכה על טענתם להקב"ה מדוע נתן תורה לעם ישראל ולא להם, והקב"ה מוציא את החמה, ומיד יוצאים הם הגויים ומבעטים בסוכה. ואילו היהודי, אפילו כשחם לו והוא יוצא מהסוכה, הוא לא מבעט. והגוי כן מבעט, היות שאי אפשר לכפות ולגדור גוי.

הביאו ספר יוחסין שלכם

ובזה נבין את דברי החז"ל לעיל: "בשעה שקיבלו ישראל את התורה וכו' א"ל הקב"ה הביאו ספר יוחסין שלכם" - ז"א שהספר יוחסין שלנו מהאבות הקדושים זוהי הכפייה העצמית הזאת. שגם האבות הקדושים כפו את עצמם. כמו שכתוב בגמרא (יומא כח:): אברהם זקן ויושב בישיבה וכן יצחק ויעקב. ואצל יוסף הצדיק כל כך מצאנו שכפה את יצרו... היות שזה היה 'בפנימיות' של האבות הק' והם אף קיימו את כל התורה כולה קודם שניתנה כמו שאמרו חז"ל (שם) "קיים אברהם אבינו את כל התורה ואפי' עירובי תבשילים" והאבות הק' תמיד היו תחת רצון ד', כמו ש'כ' בספר חסידים' (ס' קס"ה) ש'כ' ד פעמים מוזכר בתורה אברהם יצחק ויעקב כסדר ללא הפסק - וזה היות כי היו כל הכ"ד שעות בסדר אחד שלא היה להם פנאי מחפצי שמים, ואפילו בחלום!

ועל ידי 'ייחוס' מאבות כאלו אנו באים! וכמו שידועים דברי הרמב"ם המפורסמים בהל' גירושין (פ"ב ה"כ) וכו': "מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש ב"ד וכו' מכין אותו עד שיאמר רוצה אני וכו' מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתוקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו" עכ"ל. ז"א, שהנפש הישראלית בפנימיות שלו הוא רוצה לעשות ולקיים רק את רצון ד', ורק יצרו הרע מונעו מכך. וזה שייך רק אצל בני ישראל, שזאת הירושה והייחוס שלנו מאבותינו!

וכן רואים בדברי הגמרא (ר"ה ד. ד.) שחז"ל מבקרים את זה שכורש בנה את ביהמ"ק עבור ילדיו ולעצמו - ולא לשם שמים. ומקשה הגמ' ע"כ: "והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור" ומתרת הגמ' "ל"ק כאן בישראל כאן בעכו"ם" עכ"ל. וכי זה הפליות או 'גזענות'? ומסביר הרש"י בד"ה 'כאן בישראל': "שליבו לשמים ואם מריעין לו בחייו אינו קורא לו תגר אלא תולה הייסורין בעונו אבל עכו"ם אם אין מטיבים לו כגמולו קורא תגר" עכ"ל. היהודי מקבל הכל באהבה, אבל הגוי לא יכול בשופו"א לסבול ולכפות את עצמו. אבל יהודי יכול לכפות את עצמו. והאמת שזה גם כ"כ נצרך להתעלות הרוחנית של האדם לכפות את עצמו. וראוי להביא בזה את דברי בעל 'התניא' ע"כ וכו'.

"הרי זאת היא מדת הבינונים ועבודתם לכבוש היצר וההרהור העולה מהלב למוח ולהסיח דעתו לגמרי ממנו ולדחותו בשתי ידים כנ"ל ובכל דחיה ודחיה שמדחהו ממחשבתו אתכפיא ס"א לתתא ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא

כי התורה והאדם חד הוא

מרן אדמו"ר הסבא מנובהרדוק זצוק"ל

אמת ואצל איש השקר הכל שקר!

וזה הוא דבר ברור, אשר ר' עקיבא כאשר ראה את התורה - לא ראה בה את חכמתה או חיובי המצות בלבד. הוא ראה כי העיקר מה שהתורה רוצה, הוא אשר האדם יהי' בעצמו תורה חי' ושלם במידותיו - עד שיהי' מופשט מכל הנגיעות, ולא ירצה רק את רצון ה' בלבד. ומצא ר"ע בעצמו איך שמידותיו נוטים להמרות הבורא; ורוצים לקרב את התורה לפי רוחם; וממאנים לבטל דעתם מפני דעת התורה; וליקה את התורה עם פשרות וחשבונות רבים, עם טעמים ואמתלאות ותירוצים להכשיר כל דרכיו בהם - ולכן היה חודר בדעתו העמוקה שיתכן לו ע"י זה עוד לירד מטה מטה, עד שתעשה לו סם המוות.

ולכן היה לו כל ימיו מלחמה חזקה האם לבחור את התורה אם לאו: אם יבחר - שמא יהפך לו לסם המוות; אם לא יבחר - בלי תורה ודאי זה סם המוות. ולבחר את התורה באופן שתהי' לו לסם חיים - הי' מסופק אם זה יכול להיות, אשר התורה יברר את המדות שלו ויתקנם על פי רוחה עד שיהי' אדם כזה אשר הוא בעצמו התורה, בלי שום פשרות וחשבונות, בלי שום נגיעה כלל, מוכן ומזומן לעשות כל מה שהתורה תדרוש ממנו, עד שבא אצל האבן ושאל מי חקק אבן זו, ואמרו לו: עקיבא, אי אתה יודע אבנים שחקו מימ? מיד עשה ק"ו בעצמו, ומה רק פסל את הקשה דברי תורה עאכ"ו כ שיחקקו לבו של אדם. והכיר ממילי דעלמא אשר יכול באמת התורה לחקוק לבו של אדם - אם הוא אדם כזה אשר לוקח את התורה לא לשום מטרה אחרת, ולא לשום חשבון זר, כי אם שיחקוק את לבו, כמו המים את האבן, ויעשה הכל לשם שמים, אז פועל על לבו התורה שיתהפך לבו לטובה ויתאחד ויתעצם בו התורה.

ולפי שכל ספיקתו הי' אם הוא יכול לקיים את התורה עם 'בירור המידות' - לכן מצא מהק"ו את היסוד, אשר יוכל לקיים את התורה עם 'בירור המידות', כי מה רך פסל את הקשה, אם הרך יפעול בתמידות רק לפסול את הקשה, דברי תורה עאכ"ו כ אם לא ירצה רק את הלשמה, היינו הלב הטהור, כמשה"כ (משלי כ): 'מכל משמר נצור לבך' - אז ודאי יפעול עליו התורה, שיהי' אדם אשר הוא בעצמו התורה הברורה, המנופה מכל מדותיו ונטיותיו! ובה מובן ענין הגר שבא אצל שמאי ואמר לו גירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת, דחפו באמת הבנין (שבת לא). ויתכן שאמר לו בזה, אשר כל הבנין קטן או גדול צריך להבנות על פי מדה מדויקת; והתורה אשר ארוכה היא מארץ מדה ורחבה מני ים אתה רוצה ללמוד על רגל אחת מבלי מדות וכללי התורה?!

בא אצל הלל אמר לו מה דעלך סני לחברך לא תעביד ואידך וכו'. צריכין אנו להבין במה פטר אותו? ומה דווקא כלל הכל בעיקר הזה הנובע ממאמר התורה? אומנם, **אם נתבונן במהות התורה נמצא כי עיקר מהותה היא 'בירור המידות'. והראי' כי בעת ששאלו המלאכים תנה הודך על השמים ענה להם מרה"ע כלום קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם (שבת פ"ט).** הרי לנו מזה אשר התורה נתנה לאדם מפני שע"י ישתלם צורת הרוחניות עד שיקרא בשם אדם - כי המדות הרעות שיש בו, ע"י מתמעט אישיותו הרוחנית עד שנעשה אינו ראוי להקרא אדם!

(מדרגת האדם - ברור המידות).

"מה היה תחילתו של ר' עקיבא, אמרו בן ארבעים שנה ולא למד כלום. פעם אחת הלך על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו וכו'. אמרו לו עקיבא אי אתה יודע אבנים שחקו מימ, מיד נשא ר' עקיבא ק"ו ומה רך פסל את הקשה דברי תורה שקשה כברזל אעכ"ו כ שיחקק את לבו" (אבות דר"נו, ב).

והעניין בלתי מובן הוא: היות שר"ע הי' אף מתחילתו איש משתוקק ללמוד ולהשכיל; והראי' שלמד אחר הק"ו - למה לא למד בלי הק"ו? ולמה הי' צריך להראיות ולמשלים ולק"ו? הי' לו לכנוס לבהמ"ד בלי שום משלים כלל! מה דחק לו אשר הק"ו פתר לו הדוחק הזה?!

אומנם, אם נבין את התורה שהיא דבר הדומה לכל חכמה בעולם, כמו תכונה הנדסה וכדומה, אשר יכול האדם לבוא אלי בלי שום הכנה ובלי שום בירור - אז עוד תתחזק הקושיא עוד יותר: למה המתין כ"כ עד שמצא ק"ו ומה הי' קשה לו כך זמן מרובה עד שבא הק"ו ותרץ לו? למה לא הי' יכול לבוא אל התורה בלי שום ק"ו? וכמ"ל כ אם נביט על התורה שהיא כמו מלאכת אומנות, אשר אין אנו צריכין להביט על הפועל אלא על הפעולה לבד, וכדמיון לחכמת הניגון שאם האדם מנגן היטב פעולת הניגון אחת היא לנו אם הפועל המנגן הוא אדם המעלה או אדם פחות במעלה שאין אנו צריכין האדם שלו אלא הפעולה שלו. ואם נסתכל על התורה ג"כ לפי הנחה זאת אשר אין אנו צריכין להביט על הפועל, אלא על הפעולה - אז ג"כ תתחזק הקושיא למה הי' צריך לק"ו?!

אומנם האמת הוא אשר לא המדרש העיקר אלא המעשה. כי התורה והאדם חד הוא! כי צריך התורה להכשיר את האדם אשר יהי' כל פעולותיו ותנועותיו הכל שווה בשווה עם התורה בלי נטיית ימין ושמאל. עד אשר אם נכתוב את כל פעולותיו, יכתב מהם תורה שלימה. ואין בין התורה בספרה להתורה בפעולותיה, אלא הרוח חיים בלבד. כי האדם אשר חי על פי התורה - הוא ממש תורה חיה; כי את כל הכתוב בתורה לוקח אל החיים, ומסדר את עצמו ומחליף את מידותיו כמו שהתורה דורשת ממנו; והוא ביד התורה כחומר ביד היוצר. ולא די אם יקח מן התורה את החכמה לבד - כי התורה אינה נתונה לאדם בשביל החידוד בלבד, אלא יש לה על האדם תביעה יותר גדולה ויותר גבוה ויותר מוכרחת.

ובעת אשר האדם יהי' בבחינה זאת, אשר התורה תתאחד בו ותתעצם בנפשו - לא יסתור הוא את עצמו כמו שהתורה אין דבר אחד ממנה סותר את השני. ואם לא יקח מן התורה אלא חכמתה בלבד, והאדם שלו יהי' מין אחר וחכמתו מין אחרת - מלבד שהוא שני הפכים בנושא אחד - עוד יתהפך לו חכמתו לסם המוות. כמו שאמר הגר"א בפ' האזינו על הפסוק "יערוף כמטר לקחי" - כי התורה כמו טבע של המטר שמצמיח הכל: אם יעלה על סם המות - יצמח סם המות; ואם ירד המטר על עשבים שורפים - יצמח עשבים שורפים; ואם ישקה המטר את הזרעים - יצמח זרעים. כן התורה אצל האדם: אם האדם הוא מבקש רק מה שרצונו מראה לו - אז עוד יצמח הרצון גם מן התורה, ותפעול עליו שהרצון שלו תתרחב ותתעמק יותר ויותר. אבל אצל מי שמבקש לתקן מידותיו - אז התורה נעשה לו סם חיים ויבנה ממנה. ובהכרח צריך האדם לרדוף אחר המעשה להינצל מן סכנת סם המוות. ואפילו אם יבקש אדם את המעשה - גם בה יש סם חיים וסם המוות; שאם לא יטול רק את הפעולה ולא יכשיר את הפועל - אז יוכל המעשה ליהפך לו לסם המוות. ואף שבחכמת הרפואה אם הרופא נותן רפואה אין אנו צריכין לבדוק אחר הרופא אם הוא עושה לשמה או לא - לא כן אצל התורה, הכל תלוי בהפועל כל הדברים: **כי אצל איש האמת הכל**